

Абхазым щыГагъэх

Кутузовыимрэ Жъоғо Плъижьымрэ яорден къызыфагъэшьошгээ я 7-рэ Краснодар дээ базэр зызэхащэгъагъэр ильэси 100 зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ һофтхъэбзэ игъэкъотыгъэ къалэу Сыхум щыкъуагъ. Урысыем и Улэшыгъэ Клуачлэхэм ядээ соединениехэм анахыжъхэм ашыщыр я 9-рэ горнэ шхончэо дивизие, етланэ мотошхончэо бригадэ ашыжьыгъагъ. Ильэсыбэрэ а бригадэр Мыекъуапэ дэтыгъ.

Адыгэим иофициальна лы-
ко куп Абхазым зыкъекогъа-
гъэр соединениер ильэси 100
зэрэхъурэм фэшл дээкъолхэм-
рэ ветеранхэмрэ афэгушонен
ары. Адыгэим и Лышъхъэу
Къумпъыл Муратрэ Абхазым и
Президентэу Рауль Хаджимбэ-
рэ язэлкъекогъкэ һофтхъэбзэхэр
рагъэхъягъэх.

Зэлукъегъум анахъэу зыщы-
тегущыагъэхэр республикиту-
мэ ашыпсэурэ зэкъош лъэпкъ-
хэм лшашгъубхэм къакоц
зэлхыныгъэу азыфагу иль ху-
гъэр лъэнъкъо зэфэшхъяф-
хэмкэ лъыгъекотэзъенрэ ары.
Гъесэнгъэмкэ, псаунгъэм
икъэхъумэнкэ, культурэмкэ,
экономикэмкэ, нэмикэ лъе-
нъкохэмкэ язэдэлжъэнгъэ
зырагъэушъомбъунымкэ ама-
лэу щыгъэхэм зэлукъегъум щахэ-
пльягъэх.

Рауль Хаджимбэ зэрэхин-
гъэунэфагъыгъэмкэ, Адыгэим
щыщ гуфаклоху грузинхэм Аб-
хазым зао къызырашылэм
якъошхэм яшхъафитынгъэ
къэзүхумагъэхэр абхаз лъэп-
къым щыгъупшэхэрэп. Пстэум-
кли Адыгэим икъигъэ нэбгы-
ри 180-рэ фэдиз Абхазым
щыкъогъэ заохэм ахэлжъагъ.
Ахэм ашыщыбэмэ орденхэмрэ
медальхэмрэ къафагъэшьо-
шагъэх.

«Заор теклыгах, тильэпкъэм
яшылэл-псэукэ нахь зыкъы-
лэтынэм пае непэ тищылакъэ
нэмикэ шыгъкъэу дгъэлсын
фае. Экономикэмкэ, культу-
рэмкэ, псаунгъэм икъеу-
хумэнкэ, гъесэнгъэмкэ зэ-
къош республикхэм язэфыши-
тыкъехэр нахь агъэлтиэн
фае. һоф зыщызэдэтшлэн тильэкъыщт
лъэнъкуабхэхэр щыгъэх», — къы-
луагъ Абхазым и Прези-
дент.

Къумпъыл Мурат къызэ-
рэхигъэшы-
гъэмкэ, Адыгэим
илыкъо купэу
республикэм
ипарламент и
Тхъаматэ, и
Премьер-ми-
нистрэ, мини-
стерствэ
заулэмэ япа-
щэхэр зыхэти-
гъэм къэх дэ-
гъухэр къэз-
тыщт һофтхэм
зафытиригъэ-
псыхъэштгэ.

«Адыгэим-
рэ Абхазым-
рэ зэкъош зэ-
фыщтыкъэ-

хэр зызэдэриялэр бэшгагъэ,
ягушхъэлэхжыгъэрэ яхбэз-
хэмрэ зэрэзетефэрэм ахэр
зэрэхъах. Лъэнъкуитгъуми
ткъуачэ джыри нахь зэдэ-
хыллэн, сид фэдэрэ отрасли
тизэдэлжъэнгъэ щыгъэлзэ-
шын фаеу сэлтийтэ. Аш рес-
публиkitгуми яэкономикэ хэ-
хъонгъэ ригъэшыщт, тицьиф-
хэм яшылэл-псэукэ нахь зы-

къыригъэлэтишт. Тэ һэпэлэгъу
тызшызэфхъужын тильэкъыщт
лъэнъкухэр щыгъэ ыкъи амал-
хэр икъю дгъэфедэн фае», —
хигъэунэфагъыгъ Адыгэим и
Лышъхъэ.

Къумпъыл Мурат зэлукъэгъум
къызэрэшыгъэ ёкъи гъэмкэ,
Адыгэимрэ Абхазымрэ гъесэн-
гъэмкэ ыкъи наукахэм яуч-
реждениехэм һэлэсэнгъэшхо

зыхэльшишт кадрэхэм якъэгъэ-
хъазырынкэ, научнэ програм-
мэхэрэ проектхэмрэ яхыры-
щынкэ зэлхыныгъэ пытэ зэ-
дирял.

Культурэ-тарих къэнэм икъэ-
хъумэнкэ, лъэпкъ хабзэхэм
нъажхыкъэхэр арыгъозэнхэм-
кэ, республикитгумэ культурем
ылъэнъкуокъэ һофтхъэбзакъэу
зэрхъэхэрэм зягъэушъомбгу-
гъэнхэм һофтшо ашээ. Медицинэм
ылъэнъкуокъи опытэу
ялэмкэ зэхъожых. Абхазыр
сатыумкэ Адыгэим игъусэгъу
анах инхэм зэу ашыщ. Адыгэ-
им и Лышъхъэ лъэнъкуитгъум
язэдэлжъэнгъэ бизнес-
менхэр нахь чанэу къыхэлэ-
жъэнхэу игъо ылъэгъугъ.

Абхазым и Президент Къум-
пъыл Мурат ипредложениехэм
къадыригъэштагъ, зэкъош рес-
публиkitхэм язэдэлжъэнгъэ
Абхазымрэ Урысыемрэ язэ-
хыныгъи нахь зэригъэптиэрэм
анаэ тырагригъэдэгъ.

Къумпъыл Мурат Абхаз Рес-
публиkit и Президентэу Рауль
Хаджимбэ Адыгэ Республи-
кэм иапшъэрэ тынэу медалэу
«Адыгэим и Щытхъузех» зы-
фиорэр зэлукъегъум щириты-
жыгъигъ.

Сурэтхэр А. Гусевым тыри-
хыгъэх.

ЛъЭПКЪЫМ, ХЭГЪЭГУМ АЩЫЦІЭРЫIУ, АГЬЭЛЬЭПІЭРЭ ЦЫФ

Зэлъашэрэ шэныгэлэжьэу, тхаклоу, дунэе общественнэ юфышшоу Шхъэлэхъо Абубэчир Адышэс ыкъом идунаи зэрихъожыгъэм, аужырэу ар зерагъэктэжыгъэм афэгъэхыгъэ зэхахъэу Мьеңкүапэ щыкъуагъэм Къэбэртээ-Бэлькъарым, Къэрэш-Шэрджэсым, Краснодар краим, Волгоград хэкум, Адыгейм ичыпээ зэфэшхъафхэм, нэмыкхэм къарыкыгъэхэм япкынэ-лынэхэр зы къэбар гухэкъым зэлькүгъэх — лъешэу агъэльэпіэрэ цыфышхом ыгу кытеожырэп...

Мьеңкүапэ культурэмкээ и Унэу «Гигантам» щыкъогъэ зэхахъэм Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо улчэлэжьэгъо Тхаклоу юнэнэ Аслын пэублэ гүшүээ къышыгъэ. Шхъэлэхъо Абубэчир щылэнгъэгъэ гьогоу къыкүгъэр гъашэм зэрэшхэмийклоцштыр ащ хигъеунэфыгъигъ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Къумпыл Мурат дуна-ир зыхъожыгъэ Шхъэлэхъо Абубэчир шлагъэу илэм осэ ин фишыгъ.

— Ащ ишүшлэгъэ ильэпкъ, ихэгъэгү щысэ афэхъу, — къыкъуагъ Къумпыл Мурат. — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо гъэпсыкээ игъэптийн чанэу хэлжьагъ.

Тхаклоу, шэныгэлэжьэу зэрэштигъэм daklo, Адыгэ Республикэм и Парламент апэу хадзыгъэ депутататхэм А. А. Шхъэлахъор зэрашыгъээр къыдалтытээ, Адыгейм, Къэбэртээ-Бэлькъарым, Къэрэш-Шэрджэсым янароднэ тхаклоу Мэшбэшэ Исхакъ, Дунэе Адыгэ Хасэм ипрезидентэу Сэххурэкъо Хяутий, Къэбэртээ-Бэлькъарым игъэзетэу «Адыгэ псальэм» иредактор шхъалыа Хэшшүцэ Мухъэмэд, Къэрэш-Шэрджэсым иобщественэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхаматэу Аслынэ Алый, Адыгэ Республикэм и Парламент и Тхаматэу Владимир Нарожнэр, гуманитар ушэтихэмкээ институтэу Къэрэш-Тембот ыцээ зыхырэм ипащэу Лышхъяу Адам, Шхъэлэхъо Абубэчир къыз-

щитхъугъэ къуаджэу Очэпщые матэу Делэкъо Рэшыд, республикэ общественнэ движениеу

«Адыгэ Хасэм» ипащэу Лышмайшкъо Рэмэзан, Дунэе Адыгэ Хасэм хэтэу Мэшфэшү Нэдждэт зэхахъэм къыщыгушынга-

гъэх. Нэбгырэ пэлчь епльыкэ хэхыгъэ илэми, Шхъэлэхъо Абубэчир ехылгэгъэ гупшихээр зыфэгъэхыгъэхэр общественнэ юфышшоу, акылышоу, гукэгъу зыхэль цыфуу зэрэштигъэр ары. Адыгэ лъэпкъым гуки псэкли фишшэн ыльэкиштыр фишшагъ. Республикэм, хэгъэгум лъэпкъ зэфэшхъафхэу ашыпсэухэрэм яшылакэ нахышуу хууным, зэкъошныгъэр гъэптигээнным сидигъуу пылтыгъ.

Ицыкүгъом къыщыгушынга зэрэхнээгъагъ. Литературоровед цэргио зэрэхуугъэм, комсомолым и Теучожь райком, партием ихэку комитет,

нэмыкхэм юф зэрашишагъэм къатегущыагъэхэм анахъеу къыхагъэштыгъэр А. А. Шхъэлахъор цыфышшоу зэрэштигъэр, лъэпкъ ыкъи хэгъэгү гупшихэм илэу чыжьэу ылпэкэ зэрэлэштигъэр ары.

Шыгъо зэхахъэм хэлажьэхэрэ Шхъэлахъор хунагъо, ялахылхэм афэхъаусыхагъэх. Нэпсыр зэтэзыгъэжэн зымылъэкигъэ хуульфыгъэ, бзылъфыгъэ макэп тинэлпэлэгъу къифагъэр. Мэшфэшү Нэдждэт къызэриуагъэ, икъыб къэралыгъо куагъэу лъэпкъ юфхэм апиль адигэхэу зыукихъэрэм Шхъэлэхъо Абубэчир зымышэрэхээр А. А. Шхъэлахъор республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм», Дунэе Адыгэ Хасэм яхъамэтэ гъэшшагъ.

Шыгъо зэхахъэм гүшүэгүүтизышыфхъуугъэхэ Мамый Руслан, Шхъаплээкъо Къесэй, Гүккэл Нурбый, Зыхъэ Заурбый, Шхъэлэхъо Байзэт, Пэрэнкъо Казбек, динлэхъэм, Адыгэ Хасэм хэтхэм, нэмыкхэм къызэрхагъэшгъэу, Шхъэлэхъо Абу ыгу къытэмыжырэми, иофшагъэхэмкэ гъашэм щигтигүсэцт. Ащ риғэджаагъэхэм, гүшүэ фабэ зэриуагъэхэм лъытэнгъэу къифашырэр цыфыгъэм ишепхъэ анах лъагэхэм адештэ.

Мьеңкүапэ быслыымэнхэм якъэхалъэу дэтым Шхъэлэхъо Абубэчир бэдээгъум и 22-м щагъэтэйлъыжыгъ. Тхэм джэнэт къыритьнэу фэлъеуагъэх.

ЕМТЫЙЛ Нурбый.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм лъэшэу гухэкъ щыхъугъ Адыгэ Республикэм и Ашшэрэ Совет инароднэ депутатэу щытыгъэ, Адыгэ Республикэм и Хэбээгъеуцу Зэлукъ (Хасэм) — Парламентын иде-путатыгъэу Шхъэлэхъо Абубэчир Адышэс ыкъом идунаи зэрихъожыгъээр ыкъи щымыгъэжым иунагъорэ илахьылхэмрэ афэхъаусыхэ.

Гуманитар ушэтихэмкээ Адыгэ республикэ институтэу Къэрэш-Тембот ыцэлкээ щытым иофшагъэхэм гухэкъиши тщэхуу тиофшагъэу Шхъэлэхъо Абу Адышэс ыкъом идунаи зэрихъожыгъээр. Илахьылхэмрэ игупсэхэмрэ тафэтхъаусыхэ, ужыпкъэ мафэ афэхъунэу тафэлъало.

Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» и Хэсашхъэ хэтхэм гухэкъиши ашыхъугъ зэльшашэрэ шэныгэлэжьэу, Адыгэ Хасэм ыкъи Дунэе Адыгэ Хасэм яхъамэтэ гъэшшагъэу Шхъэлэхъо Абубэчир дунаим зэрэхыжыгъээр, щымыгъэжым илахьылхэм къинир адаэты.

Гумэкъыгъор дагъэзыжы

Адыгейм и Лышхъэ зэхэсигъоу тыгъуасэ зэхищагъэм поселкуу Яблоновскэм оощышшоу къыщещхыгъэм къыздихыгъэ гумэкъыгъохэр дэгъэзыжыгъэнхэ фаау ащ фэгъэзэгъэ куулыкъухэм пшэрыль къафишыгъ.

Ошх эзэмыюу щыагъэм пыкъ къикъыкээ бэдээгъум и 22-м, пчыхъэм, щагу 132-мэ ыкъи унэ 37-мэ пыр акъехъагъ. Цыфхэм яшынэгъончъагъэ къеүхъумэгъэнэм фэшлэхээр чыпэ-чыпээ щыпахыгъ. Пыр зыщаугъоирэ чыпэхэм ашыщым инасос пысчыгъээр зэрэхъугъэм къыххэмкээ иошшэнхэр

ный» зыфиорэм щыпсэухэрэм пыр алэклэгъэхъэгъэнэр зэпагъэугъ.

Социальнэ мэхъанэ ыкъи щынагъо зыпыль пысчалъэхэм, цыфхэр бэу зыщызэрэгъоирэ чыпэхэм пыр акъеугъэл.

Поселкуу Яблоновскэм ипсэукъэ амалхэм афытегъэпсыхъэгъэ системэхэр зыпкъ итэу-цожыгъэнхэмкээ иошшэнхэр

зэрэзэхашхэрэм Къумпыл Мурат ежь ѹшхъээкээ лъэлпээ. Ошхым къызэхыгъэ гумэкъыгъохэр пынкъэу дагъэзыжынхэу Тэххутэмийкье районым ыкъи поселкуу Яблоновскэм япашхэм АР-м и Лышхъэ пшэрыль афишыгъ.

— Аварийнэ куулыкъухэм, пысчалъэхэмкээ хызмэтийм ипредприятихэм акъя-

чээ раХхылгээниш, охтэ благъэм унэхэм поср ыкъи элек-тричествэр алэклэгъэхъажынхэ фае. Ащ даклоу 16пэлгээ зищыкъагъэу зыкъышүфээзээрэ нэбгырэ пэлчь иофшагъэ зэхэфигъэнэм шъунаалэ тежжүгъэт, — куулыгъ Къумпыл Мурат.

Пыр зыщаугъоирэ чыпэхэм къыщыхъугъэ авариер тыгъуасэ

пчыхъэм ехуулгээ дагъэзыжынэу щытыгъ. Цыфхэр зэшьорэ пыр цистернэхэмкээ къафащэ. Иофхэм язывт зыпкъ зыщицожыгъэ чыпэхэм элек-тричествэр афатуущыгъигъ. Пысчынум къызэхъыгъи фэгъэзэгъэ куулыкъухэм ядгээ-зыжыгъи янах къафащэ.

НЭМҮҮКХЭКЛҮПЭ ЩҮҮПЭ

Пенсиөхэмкээ системээ зэхъокыныгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэм ипроект УФ-м и Къэралыгъо Думэ апэрэ еджэгүймкээ ыштагь. Арэу щитми, общественностымрэ экспертихэмрэ тегущыгъэнхэр ащ щаухыщтэп.

Елпъыкіэхэр къыдалытэхээз апэрэ еджэгүй аштагъэм шышхъэум и 18-м нэс гээтэрэзыжынхэр фашынхэу ары нахыпэкээ зэрэраххуягъагъэр. Джы а пальэр лягъэкотагь. Гээтэрэзыжынхэр йонигъом и 24-м нэс фашынхэш, Къэралыгъо Думэм бжыхъэм и ёшт зэхсэгыгъом къыхальхажынэу раххуягъагь.

Ащ фэшл тэри елпъыкіэхэм джыри заштэгъэгъуаз. Гүшүйгъу тыфхъуягъ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу, Урысые политичесэ партиеу «Единая Россиям» ифракции хэтэу, законихъуханымкээ, законностымкээ ыкычыпээ зыгъэорышгъэхэм яофхэмкээ Парламентым икомитет хэтэу, АО-у «Картонта-рэм» игъэцэкіэко директорэу Сергей Погодиним.

Цыфхэм япенсиөхэр къэиэтигъэнхэр ары мы зэхъокыныгъэхэр анахъэу зыфитегъэпсихъагъэхэр, — ыуагь ащ. — Сэ сшъякіэ зэхъокыныгъэхэм системээ фашыщтхэм адесэгъаштэ. Непэ цыфхэм япенсие зытетым тетэу къызыгъянэхэр, инфляцием ышхыжыщ. Къэмыгъэнэном пае хэкыпээ щыяэр а зыр ары. Гушыяэм пае, страхованиемкээ хэбзэлахъеу

предприятихэм атырэр къэпэтынэу амал щыя, ау... Ар джыдэдэми макэп, къызыпэтикээ процент 40 фэдизым нэбгъэсын фаеу хуушт, ар зыпарэми ыуукочышьущтэп. Ащ юфшэпээ чыпэ щымыгъэнхэр къыздихъыщ.

Къихъашт 2019-рэ ильэсийм къызыублагъэу юфшланпэ үумыт пенсионерхэм япенсиөхэм мазэ къэс, гуртымкээ льытагъэу, сомэ 1000 къаххоштэу ары УФ-м юфшэнхэмкээ ыкы социалын хэхъоныгъэмкээ иминистрэу Максим Топилиним Къэралыгъо Думэм изэхсэгыгъо къызэрэшигъээр. Шхъадж пенсию къыратырэм ельтыгъэу мазэм къыххошт. Ильэсийм къыклоц, гуртымкээ льытагъэу, сомэ 12000 къыххоштэу ары зэрхъурэр. Ар 2018-рэ ильэсиймкээ инфляциер зэрхъущтэу пешорыгъэшшэу къыльтахъэм фэдитукээ нахъы. Пенсию непэ щыяеу, юфшланпэ үумытхэмкээ ар къэбар дээп. Джыри ыкыла-гъэу, зыщыклошт ильэсхэр зыфыльгъэхэлтэхэр ары нахъыгъэгумэхъэхэр.

— Цыфхэр япсауныгъэ нахъ фэсакынхэ фае, — ыуагь Сергей Погодиним ащ джэуап къыритыжъэ. — Тутынр чыэу-

дзыжъэу, шыон пытэхэр макэу бгъефдэхэу, спортым нахыбэу ынж уитымэ, псауныгъэр къызэтэнэшт. Псауныгъэ уилэмэ, пенсиюн узщыклошт ныжъыр къызэрэлаэтэри эзарэхъэр. Джаш къыфеклонхэу зэхъэм сэ сыкъяджэ.

Сергей Погодинир хъызмэт-шэпэшхуу нэбгыришээ пчагъэ зыщылажъэрэм ипащ. Ар къыхъязызэ, непэ ильэс 60-у ыкы 55-у пенсию зыщыклохъэрэм юфшланпэ ыкыжырэр зэрэмакээм ишхъялтэу зэрэштээр туйбытагъэ хэльэу къело.

Джыри зыкъуачэ изэу, юфшланпэ амал ыкы шоонгъоныгъэ зинхээр ыкыжынхэ фаеу зэрхъурэм зэрэдиримыгъаштэрэм къыкльэтхы.

Мы законопроектын къызэрэшыдэлтыгъэмкээ, хульфыгъэхэм аныж ильэс 65-м, бзыльфыгъэхэм — 63-м нэсиймэ ары пенсиюн зыкъоштхэр. Ащ фэдэ ныжъыр юфшэпээ чыпэ къэзитыхъэрэм зэрэмакласэр шхъэхъигъэу къыхагъэшызэ, законир аштэмэ юфшэнхэмкээ бэдэршыпээм къырыклоштми депутатхэр къыкъеупчагъэх. Максим

Топилиным юфшланпэ чыпээ зимиээм ипчъагъэ хэмийхъоштэу прогноз ашыгъэу ары къызэриуагъэр. 1990-рэ ильэсхэм сабьеу къехъугъэр зэрэмакээм къыххыкыкээ, юфшланпэ чыпээ ишыкъагъэу ныжъыкыкэу щыяэри макээ зэрхъугъэр ащ щысэу къыхыгъ.

Арэу щитми, юфшланпэ чыпээхэмкээ гумэкыгъо щымыгъэнхэм фэшл УФ-м и Правительствэ юфшэнхэмкээ бэдэршыпээм къэралыгъо йэпыгъэу ритын гүхэль ил. Пенсиюн зынхъыр нэсигъэхэм е ащ еклолгъэхэм яшэнгъэхэе хагъэхъон е нэмыкээ сэнэхъат зэрэгэхъотын амал яэнхэм фытегъэпсихъэхэм программэм ипхырышин сомэ миллиарди 5-м къызымыкыкэу пэуигъэхъашт. Джаш фэдэу юфшланпэ үтхэм яфтыныгъэхэр къэхъумагъэ зэрхъущтэхээ пла-ныр ыкы юфшланпэ чыпээ зимиэу къэнагъэхэм пособиу аратырэр къэтигъэхэм фэгъэхъигъэ законим ипроект Правительствэм егъэхъазырх. Непэ пособиер сомэ 4900-рэ зэрхъурэр. Хэбзэгъэуцугъэм ипроект къызэрэшыдэлтыгъэмкээ, ар узэрьисэун пльэкъищ ахьшэ анах макэу къэралыгъом щыгъэнэфагъэм фэдиз хуушт.

ХҮҮТ НЭФСЭТ.

КІЭЛЭЦЫКЛУХЭР ЩЫНЭГЬОНЧЬЭНЫМ КЪЫФАЩЭХ

Адыгейм и Къэралыгъо автоинспекторхэм ягукъэкыкээ Мыекъуапэ дэт кіэлэцыкыкү зыгъэпсэфыпэ чыпээхэм ащищ горэм «Гъогурыкыоным ишапхъэхэр кіэлэцыкыкүм егъаш!» зыфиорэ чыпээ къызызэуахыгъ. Кіэлэцыкыкү гупчэм ипащэ полицием икуулыкъуашхъэхэр кіэшакло зыфэхъуягъэх юфхъабзэр дэгъукэ афильгъэу ыкы йэпыгъэу афэхъуягъ.

А чыпээм кіэлэцыкыкү стол ыкы пхъэнткүхэр дагъэуцагъэх, аш гъогурыкыоным ишапхъэхэр къизытотыкырэ джэгуалхъэхэр, къэлэм шьо зэфэшхъафхэр, фломастерхэр, нэмыкхэри тельых.

Мы шыккэр къызфа-гъэфедээ, джэгукэ шьуашэм ильэу кіэлэцыкүхэм гъогурыкыоным ишапхъэхэр агу къагъэкыжынхэ альэкишт. Ны-тихэм алайи узыгъэгъозэр тхъа-пхэр ыкы мэкъэгъэхэр

НЭБГЫРИШ ҮУКИ, ЕЖЬМИ ЗИУКЫЖЫГЬ

«Бэдээгүй и 20-м, пчыхъэм, Адыгейм ит селоу Красногвардейскэм щыщ хульфыгъэм нэбгыриш үукыгъ. Пэшо-рыгъэшшэу зэрэгэунэфыгъэмкээ, хульфыгъэм ишьузыгъэр, ащ ипсэогъу ыкы ежым ипшъашэ үукыгъэх» — къаты хэбзэхъумэх юулыкъуягъ.

Бэджашиэм лъыхуунхэу рагъэжъэгъагь, ау аши зи-уукыжыгъэу къычкыгъ. Следственэ комитетым исследованием Гъөюрышланпэ Адыгейм щыяэм исследовательхэм укыгъэ зыщызерахъэгъэ чы-

пэм мы мафхэм юф щашэ. Ведомствээм ипресс-кулы-куу макъэ къызэригъэуцугъэмкээ, нэбгыришым альэнхъо-къэ укыгъэ юф зэрэзэрихъа-гъэм ыкы зы нэбгырэм шьобж хуульээ зэрэтиришагъэм афэш

уголовнэ юф къызэуахыгъ. Зэрэгэунэфыгъэмкээ, бэдээгүй и 20-м, пчыхъэм, ильэс 55-рэ зынхъыр хульфыгъэу Красногвардейскэм юфэсэурэм иун илтыгъэ шхончымкээ ильэс 50 зынхъыр бзыльфыгъэмрэ

ащ ипсэогъу ильэс 49-рэ зынхъыр хульфыгъэмрэ ыуукыгъэх. Нэужым мыжъоихыпээм куу, ильэс 23-рэ зынхъыр ипшъашэ шхончымкээ үукыгъ, ащ игусэгъэ хульфыгъэу ильэс 28-рэ зынхъыр бзыльфыгъэмрэ

льэхэр тыришагъэх, ар сымэджэшым чээль.

Үүкыгъэ юф зезихъагъэм ихъадэ псэупээм имээ шьольыр къыщаагъотыжыгъ. Зэрэгэунэфыгъэмкээ, еж-ежырэу ащ зиуукыжыгъ.

Тхылъым ильэтегъэуцу

Уитарихъ пшІэным уеузэнкІы

Лъэпкым, къуаджэм афапшірэр кіодыщтәп. Ар кыгурыйо ыкін зәхишіләпәу Запсәкью Кимә Юсыф ыкъор икъуаджәу Еджәркүае фәтхагъ, зәкілә ишіненгьи, игульыти, игупшыси, иңғыфыгъә нәхъойи зыхәхъәгъә тхыль гъешіләгъонәу ичилә фәтхыгъәр кыдигъекінгъ. Аш зәреджатъэр «История аула Егерухай».

Кимэ икъуаджэкіә иапэрэ тхыль 2017-рэ ильэсүм къыдэкыыгь. Ащ цыфыбы еджагъ, анахъэу еджэркъуаехэр. Ахэм яшшошхэри юфшлагъэмкіә авторым ralyagъэх. Гъэтэрэзыжынхэр ыкыл хэгъехуагъэхэр илэхэу Кимэ ятлонэрэу, бгыу пстэумкіә нахь зэкіехъягъэу, пчагъэмкіә 250-рэ хьоу тхыллыр мы ильэсүм къыдигъэкыыгь.

Запсэкъо Кимэ итхылъэу Еджэркъуае итарихъ къэзыуа-тэрэм ильэтегъэуцо бэдээз-гүм и 18-м Лъэпкъ тхыльеджаплэм щылагъ. Зигъо йофтхъаб-зэм еджэркъуаехэр бэу, къалэм интеллигенции щышхэр, тхыльеджэхэр, тхыльеджаплэм ио-фышIэхэр ыкIи Еджэркъуае итарихъ зышIогъэшIэгъонхэр, авторым ылхъухэр хэлжэхъягъах

Мэфэкъыр пышшэшъэжье шынкэшлэх дахэу Хялпышт Ренатэ ордээ «Сицилэ гупс» зыфилоу Хялпышт Рае ыусыгъэмкээ кызыгчихыг.

Тхылъым ильэтегъэуцо зэри-

залым зэрэчлэмьсүр кыылыагь.
Запсэкъом итарихъ тхыль кыуа-
джэмкіэ шүхъяфтын лъаплэу
зэрэштыр, имурад тхаклом
дэгъоу зэрэзэшшүхъягъэр Фа-
тимэ кийгъетхъыгъ, шлоу ылэжкын-
гъэмкіэ ыгу кыдеңеу «тхъяуе-
гъэпсэу» риуагь.

Зэхажэм хэлэжьагь ыкын
псэльэ фабэ кыншишыгь кууда-
джэм инахыжхэм ашыщэу
Брыцу Ахымэд. Кимэ тхыльтым
итхын апэдэдэ зыргэжьэмэй,
ытхы зэхьуми кынфеджэу, апэрэ-
тхыльми, джы ятлонэрэу кын-
тырадзэжьигьэмэ зэращыгъуа-
зэр, къяупчыжьэу, зыщыгъуа-
зэхэр ралуатэу, зэкэ зэхигъа-
хъозэ Кимэ йоштэгъэ куу,
тхыль дэгүү чылэм паэ зэрит-
хыгъэр кынгуагь. Еджэркьюе
чылешхом ышхъэ кынрыкгуа-
гъэр зэкэ – блэкигъэ зэманри,
хэбзакгъэр зэрэуцугъэри, кууда-
джэм ицынфхэри, Хэгъэгу зэо-
шхоу чыгур зыгъэгырзыгъэу,
циф лъэпкынэ зыхэлэжьагъэм
Еджэркьюе щын нэбгыре 500
зэрэктогъягъэр, заом офицеруу

A black and white photograph showing four elderly men seated at a long table. From left to right: an older man wearing a flat cap; a man with glasses and a mustache; a man wearing a dark suit and a patterned hat; and a man wearing a light-colored shirt and a patterned hat. They are positioned in front of a wall covered with numerous framed photographs, documents, and certificates, suggesting a historical or commemorative setting. On the table in front of them are two bottles and two glasses.

вателэу Александр Даниль-ченкэм.

АКЬУ-м хэгъэгу тарихынкээ икафедрэ ипрофессорэу, тарихь шлэнгийхэмкэ докторэу Елена Малышевам Еджэркьюае дэсигтээ лякъо нэгъойхэм янэ зэрашцыр, охьте жыхыхарьзэхэм адыгэ лъэпкъым күнэу ашигчыгъэр янэтышкэ аш къын

чемпионэу Хъасанэкъо Мурат, нэмькхэмийн ацэ Адыгейим үкли Урысыем зэрэшызэлъашаарэр къынгуагъ. Итхыль гъешэгъонэу «История аула Егерухай» зыфилюу къыдигъэкъыгъэмкэ Запсэкъо Кимэ а пастеуми апшээ хүччүү иштэл, фокус охуул

хұғылғау ылъытагъ, фәхъохуғылъ. Сыхъатищым кіогъе лъетегъ-уцор зы такъикъеу псынкілеу чығағъе, къэгүштылагъер бә, къэгүштыңәнүм фәмыеу зы нәбгырә чіесыгъәп. Ау етъажъапіл зиіем кіеух илә хабзә. Гүштылар фагъешшошагъ тхылтым иавтор. Запсекъо Кимә зеккә мәфәккілмән хәләжъағъәхәм «тхышашуегъепсәу» къариуагъ, псасуныгъәккіе, гушуагъоккіе къафәльәуагъ. Нәужым кіеккіе мыш фәдә тарихъ тхылъ къудажәм фитхын мурадым къыззәрәфәккүагъер, тарихъ литератүрә зәфәшшыхъағыбә, къэбархәр, цыфхәм яшшошылар зеккә зәфищәмә, зәригъяфәззә тхылтым һоф зәредишшагъер, къыззәрәдигъектылжыгъәр къылтагъ, ухәтми, уитарихъ лъапсә, пшъхъе къырыккүагъер пшъенүм узәрельтигъектүатәрәм, зәрәпхигъахъорәм кілгъэтхыыгъ. Тхылтым икъындағъектынкіе іеппилегъу къыфәхъуғъе пстәуми — Еджәркъое къоджә псәупіләм ипащәу Брафтә Руслан, Еджәркъое еджапіләм идирукторығъеу, Еджәркъое къоджә коим ипәшшагъеу Брыцу Налбый, ильесыбырә къоджә еджапіләм идирукторығъеу Бәрзәдж Асият, АР-м и Лъәпкъ музей инаучнә һофышшә шхъялау Мамрыкъо Сайдә, Кимә ипшъашшәхәу Фатимәрә Жаннетәрә, ипхъорәлфхәу, Брыцу-хәу Русланрә Темыркъанрә зәрафәраззәр къыуагъ.

Шъяхафэу «тхъяугеълпсэу» гүшциэр фигъээзаг гуманитар ушэтынхэмкэ Адыгэ Республике институтым этнологиемкэ иотдел ипащэу Гъубжъэкъо Марат тарихъ материал куум хэлпльэн амэд кызыоригитнг смкэ.

амал кызыэреритыгъэмкіе.
Запсекъо Кимэ тхылъым
икыыдэгъэкынкіе мыльку Іэпүлэ-
гүу кыифэхъугъэхэм, анахъеу
ООО-у «Мамрыкъо» зыфилорэм
игенеральнэ директорэу Мамры-
къо Рустлан зэрэфэрразэр кли-
гъэтхъыгъ. Ллэужыккіехэм шлэ-
жыыр агъельэпнэнүү ыклы афэ-
лъэкыырээр ашлэнэу къяджагь.
МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр мэфэкъым кыышы-
тийчыккүүдүү

шагъ еджэркъуаеу, Лъэпкъ тхыльеджаплэм массове юфшэ-nymkэ ибилиотекарь шъхъалэу Кучмэз Аминэт. Запсэкъо Кимэ къуаджэм итариихъкэ тхыль ушъагъе къызэрэлеклекыгъэр, уихэку, уильэпкъ, уикъуаджэ ятирихъ пшлэнэр узыгъельзешеу, уаплеклэ узыгъаплъеу зэрэштыр ипсаллье ащ щык!игъетхъыгъ. Кимэ гашшэ зыльэгүгъеу, цыифхэр дэгъбу зышшэу, гэсэнгъэшлэнгъе дэгъу ыкли творческэ клочлэпкъ зилем зэрэштым ихьатыркэ, пшъерлышишор – Еджэркъуае итариихъ тхыль шыгъэнэр зэрэфэуклочыгъэр Аминэт къыуагъ. Кимэ угъоен-лъыхон ыкли зэхэфын-зэгъэзэфэжын юфышшор ыпшшэ зериаг-гъэр, тарихъ хъугъе-шлэгъэ лъяспэхэр зэфишэнхэр, зэкэл-тъяклоу, зэптигъещагъу кырилотыкынхэр, а зэкэ турыгъошшоу шыгъэнэр зэрэфэуклочыгъэр къыхигъещыгъ, нахьыжъ лъялане юфшлэгъешхор ыпшшэ ифэгъэ Запсэкъо Кимэ «Тхауегъэпсзу!» къеклонлагъэхэм ацлэкэ риуагъ. Пстэуми азуу къуаджэу Еджэркъуае иефэндэу Бжъэц Пшымафа гүшшиэр ритыгъ.

Іоғыбәз зәріләжығызъэр Бжъәцым
къыриғытықығызъех.

Лъэтегъеуцор анах къезы-
гъебаигъэр Еджэркъуае джы
зыдәшыс чыңпәм зисыр ильәси
100 зәхүум (1964-м) тырахы-
гъэгъе фильмәр ары.

Тхыльым илтэгэхэйцоклээ
Лъэпкъ тхыльеджаплэм краеве-
дениемкээ иотдел илофышэхэм
къягъэхъазырыгъэ тхыль къэгъэ-
льэгъонэу «История аула Еге-
рухай» зыфиорэм изэхтэйкээ,
литературэ зэфэшьхяафэу щы-
гъэфедагъэм къауатэрэм къа-
тегуущылагъ Гүуклэл (Чэнышхэ)
Фатимэ – Еджэркъуае щыщ.
Фатимэ lüпкэу, дахэу Еджэр-
къуае итарихъ фэгъэхъыгъэ
къэгъэльэгъоныр къыриоты-
кыигъ. Запсэкъо Кимэ еджэр-
къуаехэмкэ нахыжъ lüш гъэ-
саьэу, къелзегъэджэ lüпласэу,
общественнэ Ioфышэшхоу, та-
рихълэжъ-тхэкло гъэшIэгъонэу
къыизэрчIэкIыгъэр Фатимэ
хигъэунэфыкыигъ. Къуаджэмкээ
Чэнышхээмрэ Запсэкъо Кимэ
иунагъорэ зэрэзгъунэгъухэр,
агуклэ лъэшэу зэрэзэпблагъэ-
хэр, ащ римыгъэджаагъэрэ,
иушыйй, игуущыл зафэ зыхе-
мыхъяагъэрэ еджэркъуаеу мы

ыкыл дээкіолтэу хэтыгъэхэр тхылтым зэрэшгүйнэфыгъэхэр, зээ ужым Еджэркьюае ишылактээ зыфэдагтээр, зыкызэрилтэшгүйгъэр, джырэ уахтэм куудажэр зэрэшгүйр льэнэкую-бэр кызызэлтийнбүтэу Кимэ тхылтым кызызэрэшгүриотыкынгъэр къегущылэгтвабэм клагтээтхыгъ.

Ныбжь дахэм ит Запсэкью Кимэ куудаджэмкіэ шүуашэу, гуалпэу ыкыл писапэу акылыл-гупшысэ инэу ылэжьыгъэм тхылтэу «История аула Егерухай» зы-фиорэр кызызэрэккүягтээр ыкылаащкіэ гүнэнчээу зэрэфэра-зэхэр къацуагь. Еджэркьюае щаптугъэу, МКЬТУ-м биологием-кіэ идоцентэу, мэккүумэш шэ-ныгъэхэмкіэ кандидатэу Шыхьмырзэ (Къэлэбый) Мерэм, АКЬУ-м педагогикэмкіэ ифа-культет идеканэу, педагогикэ шэныгъэхэмкіэ докторэу Хья-куунэ (Хъасанэкъо) Фатимэ.

«История аула Егерухай» зыфиорэ тхылтыкыл эм ильэтэгъэуцо гупшысэ зэфэхьысыжь гъэшлэгтвонхэр черкес тарихынмкіэ кыышишыгь тарихь-краеведэу, гъэзетэу «Майкопские новости» зыфиорэм иобозре-

риотыкыгъ. Ушэтекъо емызэ-
щыжъэу зэрэштыр, тарихъ
шлэнгъэр игуапэу зэрилэхы-
рэр кытотагъэм Кыяхэштыгъ.

Зэхахьэм къыщыгушыагъ Тыркуем къикъыжыгъэу Адыгейим щыпсэурэ Нэгъой Яшар. Адыгейим имызакъо, Тыркуеми Еджэркъуае зэрийэр, ащ дэс унэгъуи 150-м щыщэу 30-р зэрэадыгэхэр къыуагъ, тхылъым иавтори, еджэркъуаехэми псачуныгъэкіе, туягъою къафадыгъагъ.

Тхъагъокіә қъафэльәуагъ.
Мэфэкъым pscэльә зэфэхъы-

Мэфжыктын пеэльээ зэфжыгсыж къышшигыг Еджэркуяа щищэу, Мыекъуапэ мэ аужырэ илтээс 20-м псэүпээ зыфхэгүйз, кэлээгэджэ ыофшэнэм иветеранэу Мэрэтыкъо Шыгточыж. Еджэркуяа тарихъ ку зорилгар шүүчлэгээ бэс зорилжин.

зэрийн, шүшгэгжье зэрилэхын таасуулж, Запсэкъо Кимэ чылгэм аперэү тхытлын зэрэгфитихгээний эзэрнасынышлор, еджэргэцье ахеэр льэпкым, Хэгээгүм ицифр пэ-рытхэу зэрэгштихээр, АР-ийн и-нэвтрэлтийн Президентэй Джалын Мамрыкъо зэшхэр, наука и зэфэшхъяафхэм-кээ шлэнгээлэжхээр, спортым-кээ гэхэгээшхохээр зиэхэу,

Ны-ты ныбжык! Эхэм апае

Тишъао адыгабзэк! Э къэгущы! Агъ...

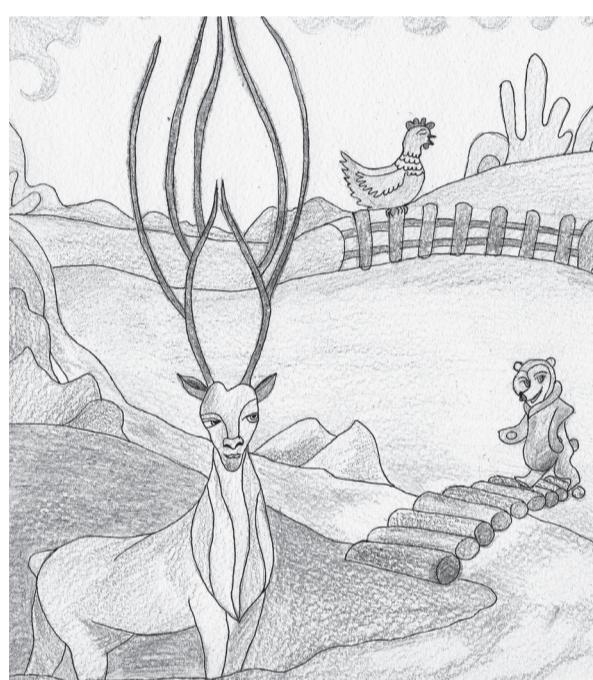
Ильэситүрэ мэзищрэ ыныбжьэу шьао ти! Тетүуптыхъагьэу адыгабзэкэ мэгушыэ. Тызыши, тызымыши зэхэзыхрэм егьэшлагьо. Сыдэуштэу ар кыиддэхь угъя? Зишүагьэ къэкүагъэр къеслон слъэкынэп, ау зыгорэм кышхъапэштмэ, сэ сшхъэкэ кызгурьиагъэр къеслотэн.

Апэрэмкэ, сишихъэгүс сэри тыаадыг.
Түми къалэм тыкыышыхуугь, тыщэпсэу.
Бзэр дахэу зыгъэшэрыохэрэм ташышц.
Тилэгъухэм, ильяс 28 — 30 зыныбжжээм
ашээрэ адыгабзэм фэдиз тшээрэр. Ау
тхьяаегъэпсэух тянэ-тятэхэм, тырымыгэ-
жьэштми, уиниыдэльфыбзэ пшэн зэрэфа-
ер тыцыклюз къыдгурагъяауагь. Унагьом
тызэрэшцыгүшүйштигъэм нэмыкіеу къэл-
лэ еджаплэм адыгэбзэ тлеку щызэдгээ-
шагь, чылэм, нэнэжь-тэтэжхээм адэжь,
гъэмафэрэ тыклоу хьущтигъэ.

Ятлонэрэмкіә, сабыр къемыхъузэ, сишхъэгүсэрэ сэрыре Iуагэ зэдэшыгэ аш ыпашхъэ адыгабэз нэмэйкілэ тыщымыгущынэнэу. Тиахылхэмий, бгуултумки, тяльэгүг къылдырагье-штэнэу, амал зэрилкіэ ежхэри ныдэлфыбзэкіэ зэдэгущынхэу, сабыйми адыгабзэкіэ дэгущынхэу. Тхъаегъэп-санх пъашаар ашкыа къылпелэх.

Сабыир къызырэхъоу хъүрэябзээ адыгабзэр къетшлэкыгъ. Зыштыгыгъ унэм мэфэ реным адыгабзэе макъе илукыныеу, дгъэпсыгъэ: радиом, телевидением адыгабзэкъе якъетынхэр, адыгабзэкъе къебэртэябзэкъе Интернетым итхэр къыхэтшыпкылхи зы чыпгы щызэтхылылагъэх. Ахэм азыфагу дэдгъэуцуагъэх адыгэ орэдхэр, анахъэу кушъэ орэдхэр, къэшьо орэд тынчхэр, «Жыуум», Нэхэе Тэмэрэ, Емыж Нурбый къалорэ орэдхэр. Къызыхъугъэм щегъэжьагъэу ахэр сабыим ытхъакымэ итых.

Макъэу зэхихыхэрээр ыгу зэрэриубытагъэхэм ишыхьатэу зы щысэ: сэламхыкэ едгашэл зэхьум, «Хъярк!», «Къеблагь!» зыфеплочтжэр къыдэгүшүйэхэрэм арионэу едгээсагъэти, зы мафэ горэм тигъунэгъулым риуягь: «Хъяркэ, хъяркэ къеблагь, тызэкьотмэ тыльэш, тыкъочиэшхүү» ылиу. Мы гүшүйэхэр Емыж Нурбый иорэд щыщых. Шынкъэр пло-

A black and white illustration of a bear sitting on a log, looking towards the right. The background shows stylized trees and foliage.

Зэкэми тэшэл сабын зэхихрэм нээжээ мыйшээ аар дэдэр ыльзгүмэ ишшээжшээ къызэрэклорэр. Сурэтхэмкээ (тыльхэм адэта, видеокэе ерлэх) ыльзгүрээр «къызын үүатэу» етэгьасэ. Урыс мультфильмэхэмээн анахь цыкликам апае телекъетынхэм амакъэ етэшэхшь, хуурэ-шлэрэр адьга габзэктэй къэтэуатэ. Интернетым къисхын рэ джыре мультихэм нахьбэмкээ гүйцхүүлэхэд ахэтэп, мэжьеэзын пешшыжькээ орэдышьвокэ гъэкэрэлгээ. Ари Іэпилэг түшхоу сил. Мафэ къэс, такъиць пэпчье шхэми, джэгуми, лъэбэкью ыдзыре пэпчье шлэрэр алгагбзака къаталынтаа.

Ежы-ежырыэу суретхэр етегъяшых Шылыкъэ, краскэхэмкіе зеңіләлжыны тэрэзэу джыри кисточкер феңгъэлорышылэрэл. Ау а зеңицэлыхызгы «сурэтим» шыаом инэлосе пкыыгъохэр кылхэ тэгъяшых: «*мыр тыгъэ, мыдрер жыуат гъо, күхъэльят, ыашъхь, мары пыжыр тес*» — пышыс позыу, ежыри хэтэу «исирот» и цаготол стаджо.

«исурэт» кыпэтэгъэтаджэ.
«Къангъэбыль» ешлэнэу тишъао лъэшү иклас. Джэгу зэхэцэ усэ цыклюри къелочу:

Къеюшь.
Къан, къан, къангъэбыль,
Къангъэбыльыр едъэжъагъ.
Цыклюи ини зыжкугъэбыль,
Сылтыхъонэу сыкъежъагъ.

Шыпкъэ гүштің зырызхәр дегъезых
е зәблегъеуцукылар, ау ренеу нахышъхам
ащәхъе:

— ылээ рөгжээых. Загъэбыльын фаеү мэхъу... Сабийхэр зэкіе зэфэдэх. Ильэ ситу-щым бэрэ загъэгусэ, ежь зыфаер кызыдаагъэхъуным пылъых, мэгъых Тишъауи аш фэд. Ау «уягъэ зэдэтэгъэш»

умыгъэу узыфаер къызгургыгъауи, теплыгъицт» сэлээ езгэсагъашь, зэй гыныр зэпеггээшь, зыфаер къёло. Ар фэсымышлэми хъурэл, гущыгъэ естыгъэшь. Ау пысэгъэхъожбы: «джыри зэзакъо» (е ышхымэ мыхъуштыр ара, анахъэу шьюущыгъу, конфет е гъользыгъыгъор блэклэу мультик еплынэу фая). Фэмыяломи, сирэм къеуцалгэ. Шъыпкъэ, ари зэй къызэдэхъуягъэл. Ау узэрэшомыкыщтыр, плуагъэм узэрэтемыкыщтыр гурыбгаомэ узыфаер къыблэхъүүц.

Сурэтшыным илоф къыфээзжээзын. Зэкэе сабыйхэр сурэтышэ лазэх. Алэкэемыулаеу, ашыгъэе сурэтхэр дэхэ дэдэу ашюаш бъэхъумэ, гъэшэгъонхэр къакъокыщт. Сисэнхъаткэе сывэрсурэтышыр арэп зыklасlopэр. Ихэе зыгорэхэр ышээ зэлпитеу, ышлэрэ пстэури адыгаб-зэкэе къыфэпотэжьэу ебгъасэмэ, сабы-им ыбзэ нахь лъэшэу къынэтэшт.

им възг нах лъзву кънитѣцти.

«Нанѣ ипшысѣхъ» зыфиорэ кълэцькыу тхъильхэм ащащу «Пыжъеу Жъынти» зыфиорэри, а серием щыщэу анах цыкыу дэдэхэм апае «Бзыу, бзыу, гугаго» зыфиорэри (ар джыри тетыдзагъягоп, ау, тхъаегъяпсэу, түми якъыдэ-

Джырэкі зи гумәкіңгү щыләп, шьаом үбәз кытләтаг, загъори урысыбызэм төхөз, бзитүри «зэхетхъо», ау «адыга-бзакі сыйдеущтәу къәпlöощта?» сюзә, урысыбызакі кыбыуағъэр адыгабзакі къесәгъәложы. Йофышә сыйдәкіңжыфә зи щынағбю щыләп. Ау ильесищ хъоу, кіләләцтыкly ығызыплем згъяккомә, тызэрхъуштыр сшәрәпышъ, джащ сегъе-

Лъэшэу сыйцагүгбы адыгэ группхэр зиэ кіләццыкly ығыплемэ ашыщ горэм тишъао ахэфнену. Адыгабзэр лъапсэу, урысыбзэм изэгъешэнки адыгабзэр һэпылэгъю – аш фэдэ программэкілоф зышлэрэ кіләццыкly ығыплемэ Мые��уя-да дэтма тыкэльэшт тиклалэ аштэнену.

Сигущы́е зыышсыуыхы́ттым кыбызы-
гъэхъожбы сшлоиғы: пцлашхъом фэдэу
сабыим ныдэлтфыбзэр ыгъэбзэрабзэу
зэрэбгъэсэшт плүкэс амал тэрэз сэ слэ-
кіэльтэп. Сыгу кызызериоу, сиамал кыбы-
зэрихъэу непэ нэс тишьоа сыдэлажьэ.
Сшлошь мэхъу нахь методикэ дэгъу
зыїэкіэлт ны-тыхэр, кэлэптухэр щыїэхэу.
Ахэм ашлэрэри «Адыгэ маќъэм» къатххэу,
хэти ышлэрэр зэхдэгъахъомэ, нахь ишлу-
га як сийсан, солгүчэ.

Т/ЭШЬУ Мазагъу

ГЭРЭЛ

щтмэ, тэри дгъэшлэгъуагъэ чынплем ekloy ахэр заразапигъячнаагъахар

Кіләлцықтың пышсасы түштіктердің, адиги урыси, зекілे тығы көтөтгөлжекілжыхы. Адығабаззекі ахәр кыфеттөулаттах, тэртәрәу көтөтгүлшысах, ежыри персонахажау ахәттәу. Джы загъорә пышсасыншымыщхар зәпешіләх: урыс пышсасын шарттың көтөтгүлжыхында ахәттәу ахәттәу.

Жынтырэ зэргэгъягусэх.
Адыгабзэм хэт мэкъе йужуухэр къед-
гъэонхэр пстэуми анахь къинигь. Аш-
пае, тэрээми сшэрэп, ау сабыибзэклэ
(макъэхэр гъэпсынклагъэхэу) тыйдэмшиг-
щылэу, зытетым тетэу гүшүлэхэр занкэу
къэуагъэхэу, макъэхэр тэрээзэу къызэ-
риоштыйн тифэсакызыэ, тэгъэгүшлээ.
Зэу къэхүрэп ар. Зэблэгъэуцукыгъэу
е зы макъэхэр дигъэззыэ гүшүлэхэр
къылохэу мэхьу. Ау а зыхэукъохэрээр
джэгуным хэтэгъащэх, бэрэ къыките-
гъэлэтийкъыжых.

гъэр, сабыим икъэгущыІэн апэрапишІеъ
зыгъехъазырырэр зэхихрэ макъэхэр ары.
Ар зэрэшьыпкъэ дэдэр тиклалекІэ зътэу-
нэфыгъэ: ильэс-ильэсрэ ныкъорэм гущы-
ІеухыхъекІэ къегущыІагъ, адыгэбзэ къа-
бзекІэ макъэхэр, гущыІехэр къытуягъэх.
Мэкъепшыжъ джэгуклехэм мэхъанэ-
шхо я!. Тызхэт дунаим къыщыІурэ макъэ-
хэр зэхиныхъэм пае адыгэ къэуяклекІэ
зэхихрэр къыкійотыкъыжыным тыпиль.
Атэкъэжъым сыд ылорэр?
Тыкъу-рыкъу-у-у!
Хъагъожъ адэ?
Гъау-гъау-гъ-гъау!
Мо жыыбгъэу къыкъольэтыгъэм сыд
ылорэр?
Жыых-жыых-жыых – ело, тхъапэхэр
ешыпых!
Урыс гущыІэ зэхетымыгъехыхэу сломэ,
терэзэп. Шыыпкъэ, апэрэ ильэсым лъэ-
шэу сыгумэкыищтыгъэ. Ылашхъэ уры-
сыбзекІэ зыгорэ къызыщыгущыІекІэ,

Зыгъэ тигъогухэри, тигугъэ лъапIэхэри...

(Зэо ужым, 1945 — 1950-рэ ильэсхэм къэхъугъэхэм афэгъэхыыгь)

(Кызыккәлъыкlorәр бәдзэогъум и 21-рэм кыдэкыгъэ номерым ит).

Лы Йофшэн
Аужырэ гүшүүлэхэм сыйкъагээштагь. Чылэ гүунэгьюо сянэжь зыдэссым льэш дэдэу сыйкло сшюонгүуагь. Сышнахыжихэр ахэм адэж зыклохэкі, нэнэжь кызызригъетхъэжкыгъэхэр, ас-къэлэе калэхэр ныбджэгъу кызызрашыгъэхэр тлэклү тешлэ къэс нахь гъэкіэрэклагъэу кыыс-фалотэжихээз, бэрэ сизерагъэхъопсагь. Аш кыхэкіеу зыкіи сымыльгэгүйгъэ сянэжь сэри льэш дэдэу слэгтү сшюонгью сыхууагь. Сянэшхэм якалэхэми, яхъаблэ тесхэмий нэүасэ сафэхүнэу, садэджэгунэу бэ-шлагъэ сизыкіхъопсыщтыгъэр.

«Лы Ioфшэн горэ» сиlагъеу тяне кыдэхъажымэ, сиlэрэл шылыкъэр ылъэгъумэ, нэнэжь дэжь сиыдищэнба?» А гутъэ дахэм зыкъысигтээшлэхуыгь. Сяте мафэрэ ышлэрэ Ioфхэм салтыхъоу щагум сиыдууцаягь. Къэзгъотыгъэмэ сэрыкъэ анахь лы Ioф «псынкIэу» къахэсхыгъэр чэмэштим къыратэкъугъэ ебзэу къакыр къогъум къольыр курэжъыемкэ хатэм хэсцэнэры ары. Ащ сишылыкъеу сиfежьагь. Ебзыр хатэм дэсэцэфэ ари «лы хууѓээмкэ» сиlомеклалоу, адэрэ Ioфэу мый сиуухымэ зыдэссыублэштим сишылыкъеу гукэ сегупшысэштигь. Хээблэ клаалэхэу урамым щиджэгүхэрэм къахэлукырыр чэф-жьот макъэхэм щагум сидащи ашлонгьюу лъэшэу гулэштигъэх, ау ахэм сафырикъугь – мэфэ реным щагум сиыдэллэхуыгъэп. Гъэпсэф симылэу, пкэлтэнлэпсыр зэслээ

кэхээ хатэм ебзыр хэсцагь. Лъэшэу сыпшыгъэу, псы тлэкly сешъоныш, ятлонэрэ «ллы лофым» сифежьээн слуи лъэгүцым тет тэпчаным сзынетгэсихъэм, чьыер къыстеуи, сыриутыгь. Ба, makla сывэрэччыягъэр — къысфэубытыжъэрэп, ау пкленакло къикыжыгъэхэм ягъум-тлым макъэу къысэйурэм чьые нэхъо-нажьом сыхэтэу сыкідэу-кыштыгь. «Шагур зэкэ ышшигь...», «ебгээпхъэнкыжынкэ дэгъу...» (ебзэу курэжъием къикітэкьюгъэр ясмыгъэльэгьоу тлэkly зыгзээспэфмэ сэри спхъэнкыжын сыгу хэлъыгь, ау...), «ебзыр гъэмафэр екыифэ зэхагъэлтыишь, бжыхъэм хатэм хатацьо нахь, мыш ышлагъэм фэдэ хэт ышшэра? Ащ нахьышшугь тхъачэтжьые тхъамыкхээр ыгъэшхэгъагъэхэмэ..., ышшэрэ зэкэ клэпшыкыжын фае...» алоээ, губгъом къикыжыгъэхэм саъэмисэу къаощтыгъэр зэкэ къыслыгъэсцыштыгъэ, сыгу къызэлаагъахъэштыгъэ, ау чьилем

сыкъыхачыштугъэп.
— Хъугъэ, щыжкугъэт! Зи
гъашэгъон хъугъэп. Шъо къы-
жкудеэ шлоигъуагъ. ПкIэнчъэу
щагум дэмисэу ишүагъэ горэ
къыгъэкъон ыгу хэлъыгъ. Зыл
ышIештый фэдиз ащ непэ иза-
къоу ышлагъ. «Тхъаугъэпсэу»
ешъуу, — ылу бжыхъэ къэс

ахэр зышІехэрэ сшынахъижъхэр
псынкIеу тянэ ыгъэлэсагъэх.

— Пышыгъэ гүш сиккэлэшхо,
— ылозэ тянэ унэм сырчиши,
сигъэгъольтыгъ. «Зылт ышлэцтыйм
фэдиз ышлагъэмрэ» «сиккэлэшхом-
рэ» адрэхэм алыгъэхэм зэкэл-
ми акылы къэхъухи, лыхъужь
ордэу стхяаклумэ итхэу чьилем

Гъэтхэлэ пчэлдыжь

Ятлонэрэ пчэдыжым жын-
дэдэү «а Юсыф, къэтэдж!» сянэ-
ымкъэ шъабэ сашхъягъ къы-
щыуѓ. Чыненрэ плэклор шъа-
бэмрэ сабый пкы цыклур
пытэу аыгъами, сыхызышхъу-
шьти, зыстхъакъыгъ, етланэ сянэ
къыгъэхъазырыгъ кэкозэпыль
цыклур зыщислыи, ыпашхъэ
сиуцуагъ. (Мы костюмэр сянэ
ышыпхъоу Краснодар дэсэм
иклалэ къыситыхъыгъагъ. Гъон-
чеджым джыбиту, klakom щы-
тетыгъ. Силэгъухэм джыри джы-
бэ тетэу гъончеджхэр ялагъеп.
А джыбэхэм сэш нахь насы-
пышо щымыиу сарыгушхо-
щтыгъ). Тянэ, мафэ къэс мы-
рэущтэу сыккэрраклэу, жъэу
сыйкъэтэджу зыгорэм сыйкъоты-
гъэм фэдэу, нэппльэгъу закъю
«дэгъоу уфэпагъ» къиклэу са-
пъаныкъокле къынзангъ.

— Хүульфыгъэр гунэклэү тьогу тырагхажаэрэп, сипшашь, моу Юсыф къэзгъэстрыжыгъэм щыш тэлкү хэгяа, — тянэ унашьохэр сышпхунахыжь фешых, — уяти, калэхэми, ори шүфэхьун къэсшыг. Ори шхэ! Армырмэ, сэшэл сэ пшэхэрээр: «сышнахыклемэ ашхынэу ястыгъэр афикүгбээн фаеп» пломэ, уйлах яптыжьзэ, о умышхэу зыкъэөгжанэ.

Сышыпхъунахъыжъ Гошсимэ (Цүцкэл теджэштыгъ, Шъуаджэхэм янысагъ) тянэ зыфиорэшэнүр сэ кызыщысшлэжкырэм чинаргээп, тянэ ычыраптэу кыйтшхъяртыгъ.

...Сышыпхұнахыңжы фәшь-
хыаф къэтымыгъеүштүү сянэрэ-
сэрырә унэм тыкъикішіни,
щагум тыкъыдзекілігъ. Аш дәжым
сызэмиспльэкілігъеми, тятэ инэ-
пльэгъу сакъ бәрә зәхасшіллә-
тыкъигъекілотагъ. Къуаджэр пчэ-
дыңжы чыые куум джыри тынчезу-
щесынтыгъ колхоз губгъом
пхырыкырып гъогум тыкъызы-
техъем. Мыш сәпешшо тельши-
гъер тицуақъехам къадэмитекъо-

ным фэшл гьогу лъэгъуйтуумэ азыфагу тыдэтэу тыклощтыгъэ.

хэм, баджэ, тыгыужь зыфэпօ-
щхэм къытыранэгъэ лъэуххэу
апэу слъэгъухэрэм сак्लэупчлээз,
тянэ ыпэ ситеу сыйчъэштыгъэ.
Ары къэс тянэ ахэр зыфэдэхэр,
яшэн-зекlyаклэхэр, ягъэпсыклэ-
хэр къысфиуатэштыгъэ. Апэу
ахэм аышщэу слъэгъугъэр тхъа-
күмкыыхъэ цыкlyар ары. Ар
тапэклэ мыйчыжъэ дэдэу хъасэм
къыхэлъети, гъогум къытельэ-
дагь. Үүжирэ лъакъохэм къа-
теуци, къытэлпти, «Нана, еппль,

епль!» сэлээ сыйкъэкуофе зигье-чэрэгтүү гьогум рычыи, коцхасэм хэпкэлжыг. Мы мафэм сэ бэдэд слъэгтүгээр: мэзчэти, баджи, пыжы, тыгтуужыи. Алерэ мэзчэтхэм льэшүү сыйкъялагчэ-щтэгъаг. Ошлэ-дэмшилэу мэзчэтитлур тапэкіэ тпэмычыжьеу атамэхэм «фы-фыф» макъэр апылкулэу къызыдбайбаехем, сянэ ыкъогу зыкъосыдзаг. Аутянэ ар ымылъэгтүгээ фэдээзишыг. Бэри пэмыльзэу бэджэгъюж цыкъум, зисигэлэгтэй шлонгъом фэдэу, хальэбэкүү 15 фэдиз горэклэ нахь тпэмычыжьеу тигъогу къыитефэр-заг. Сльэгтүрэм идэхагъя тянэ дээзгощ сшлонгью «Нана, нана, епль!» сүүн сыйкъэкууг. Зэшхъяеклэ баджэр къеэштагчай ильын ихьисалэу чыим зытыри-убгыуаг. ау сымакъэ хэль гушлогоо фабэм ыгъэлэсагчай къычлэкин, чьээс къызэппльэ-кыг. Шхъэ цыкъулр къуащэу, клэ къыхэр фэсакъэу рищэкли-зэ, мытхъытхъэу ар тапэ итэү чьэштгэг. Тянэ баджэхэм якъэбар къымыухызэ, зэклэм гьогум къызэрэтефэрзагчай фэдэу теклодыкъыжыг.

Нахъ тхъамыкІЭ тыхъугъ

Пчэдыхъ осэпсым ыгъэлээсээ
гээ сапэр нахь зыщычэнджым
загъорэ шьомпIэжъышхо гъэ-
шэльон горэхэр хэспльаго ѵтны-
гъэх. Ахэм дэжъилем фэдээр
хүрэябзэу етэ шынэу ашыхва-
гъэм зыраусэти, кIэклэункIэхэ-
зэ агъэукIорэицьтгээ. Чыпэ
цыкIукIэ в цокъе лъапэмкIэ
сызаренэсэу алъакъохэр дэгээ-
зыягъэу гольыхэти, ахэм «за-
гъалIэштгэг». Пшэцтым къежэ-
хэу замыгъэсисэу щылъыштн-
гъэх. Зыпари ямылоу тIэклүрэ
уазышхарьарткIэ къызыштлээ-
тыжхэти, етэ хуураерт рафы-
жъэжьыштгэг. А етэ хуураем
клоцылыр зээгъэшлэнэу пхъа-
пэмкIэ зэгосцыгъэу тянэ къы-
зельэгтум, лъашэу ыгу кьеоу
къысиуагь

— Чэмцуегъэуклорэйхэм мыккыбысыгуйтай. Чемцыгъэуклорэйхэм мыккыбысыгуйтай. Чемцыгъэуклорэйхэм мыккыбысыгуйтай.

БлэкIыгъэ лIэшIэгъум ия
60-рэ ильэсхэм адэжь цукухэр

амыгъэфедэжхэу, цухэри ямын щыкыгъэжхэ зэхьум, чэмцуулгыэуклорэйхэри цухэм адэктодыжыгъэх – **дунэшхори**, тэрийн ахэм апсэ цыкүхэмкэ нахьтхамыкэ тыхьцуг.

Мээзирэ, Iуашхъэрэ, къутыр-
рэ тэкlyфэхэ бэ аперэу сльэ-
гъугъэр. Сяни упчIэхэмкэз
зъэпшьыгъэу Аскъэлае тыкъэ-
сыгь. Нэфшьэгъо дэхагь. Ны
Iэпэ фабэу тыгъэнэбзыгъэр
чыиг шхъэпэ лъагэхэм тынчэу-
къарычъэхи, къуаджэу къеу-
щырэр ыбгъэпэ фабэ тыгъэм
чилхъагь...

НЭНЭЖЬ

Нэнэжъ сымылъэгъэмилъэшэу сиклэсагъ. Сянэ Нэхъутааш идахагъа ишүүнгээ

ихъалэлгыгъэ, игукIэгъу лъэш ттхъакIумэ ригъэт зэпityгъ. Сыд Ioф eшIеми — гыкIеми, дэми, пцерыхъеми сянэж мы IoфхэмкIэ зэкIемэ зэрэнахь дэгъур тянэ кыкIигъэтхъыштыгъ. Шэн рэхъат, шэн гэтигъильгээ зэриймки щысэтехыплагь. Ащ кыихэкIу сэ ар сяни, сышпхъухъеми, кэлэеgeгъеджэ ныйжыкIехэу куаджэм къагъэкIуагъэхэу слъэгъухэрэми язгапшэштыгъэ. Мыхэм зэкIеми анахь дахэу ахэсшыкIигъеу ащ исурэт сигу ильгъигъ. Сытеплъэфэ си- зэгоутыштыгъ.

...Мэкээ дэдээр къэлэпчъэжы-
ер тянэ үүхиц, къыздэххуухьэгъэ
щагум сыйдитгүпшыхъагь. Щагур
хъоо-пшау, къэбзээ-льабз. Пэлү-
льашъор апхъэнкы зээхүм ты-
раутхэгъэ псы тхыпхъэхэр
джыри шынэу аш къыхэштышты-
шхаплэм итым идэгчэхчэх нэ-
нэжь бэрэ адэплыхъагь. Къэм-
ланэу къыгъотыжыгъэм гушоу
дэлэбагь, бэри дэплыхъагь.
Къыдигъотэгъэ абэсэ закъор
«Мыш конфет рыщэф, сиклал,»
ылоэ сиджыбэ къырильхъагь.

A black and white photograph showing a dung beetle from a side-on perspective as it pushes a massive, dark, textured ball of dung across a light-colored, granular surface. The beetle's body is shiny and metallic, contrasting with the rough texture of the dung ball.

